

REABILITACIJA NA NORMALNOSTTA

Gradskata mitologija e vrasla estestveno v prozata na Kapor blagodarenie na fakta, che toj e gradski chovek ot koren. *Koren za choveka e deteto* i vsichko onova, koeto go pravi takyv. Kapor reshitelno e opredelen ot vremeto na oformjane na dushata, ot osnovnite vpechatlenija, koito nikoga ne se zabravjat, i toj gi izvezhda v svojata proza kato trajno emocionalni konstanti. Pechatyt na grada e postaven vyrhu cjalostnoto razkazvane na Kapor i po tova trjabva da go schitame istinski i cjalosten pisatel v tozi aspekt, pone kogato govorim za nashata po-nova proza. Pozvoljavam si da tvyrdja tova ne poradi prichinata, che bih omalovazhaval ili propuskal da zabelezha uchastieto na oshte njakolko nashi povestvovateli v izgrazhdaneto na modernata gradska mitologija, a zatova che nito edin ot tjah ne e reshil kato Kapor svojata zadacha na sociolog. Da, imenno tova, ni poveche, ni po-malko! Silata na Kapor da razvylnuva, zhivoto spomnjane, predizvikvano ot povestvovanieto, mozhe v tozi sluchaj da se oeni kato svoeobrazen *pohvat na modernata gradska mikro-sociologija*, a imenno, obnovjavajki edno vreme i sortirajki svojata kolekcija ot kartini, Kapor s fino umenie pochti vyv vsjako izrechenie vgrazhda tochni dannii, koito po vreme i prostranstvo situirat razkaza. Bez da se boi ot lokalnata okraska, toj imenno ot neja izgrazhda svoeto sydyrzhanie: tova, koeto drugite povestvovateli zaobikaljat - edni zatova, che njama kakvo da kazhat, drugi, zashtoto misljat, che universalnostta e po-trajna - pri nego e prevyrnato v samata syshtnost na proizvedenieto. Desetki i stotici lokalni dannii, fakti, asociacii, imena, anekdoti, suma ti i

“obshti mesta”, opisaniya, skici, zaglavki, obrazi i tipove ne sluzhat na Kapor samo za “grund” ili kato “kolorit” za razvivane na “deystvieto”, a te predstavljavat samite sluchki...

Syzdavajki po tozi nachin vpechatljavashta atmosfera, bilo to razkaza za detstvoto v Saraevo, letuvaneto v Dubrovnik, sledvaneto v Belgrad, pytuvaneto do Nju Jork, bezdelnicheneto na Ada, chinovnichestvaneto v njakakva kancelariya, *Kapor vsyshtnost presyzdava modelite na vsekidnevniya zhivot*. Vsichko u nego e deystvitelno, i vsichko u nego syshtevremenno e i imaginerno: mitologijata se gradi ot “mitemi”, znachi ot kysove deystvitelnost, izpylneni sys sila na vyobrazhenieto i sila da razvylnuvat, no taka che kato cjalo ne poluchavame elementarna suhoparna rekonstrukcija, a fantastichna mrezha, kojato e neshto poveche. Kartini na vremeto blikat v prozata na Kapor: cvetove na denja i noshta, anekdoti, filmovi zvezdi ot edno vreme, krilati frazi, neshta koito v momenta ni opredeljat, zhargon, navici, bljanove... “Da byda svidetel”, kakto kazva v *Provincialist*, tova e kopnezhyt na Kapor. V tozi smisyl toj ima izkljuchitelni kachestva, ot onazi strana na iztyknatata veche sila da razvylnuva: mislja, na pyrvo mjasto, za *precenka na neshtata kato medii na vremeto*, koeto shte stane jasno, kogato spomena roljata, kojato v opredeleni periodi mogat da imat dadeni obekti, novovneseni artikuli, modni neshtica i drugi podobni, kakto na vremeto tova sa bili domashnite sapuni, fystychenoto maslo, prahyt DDT, kakaoto, kakto tova vednyzh e manijata po dzhaza ili Dzhejms Dijn, modata na zhurovete, manijata da se hodi v “Kinotekata”, pojavata na tranzistora, havlienite kyrpi, modata na kubchetata led v pitieto i t. n. Kato nikoj predi nego v nashata proza - tuk podsilvam svoeto tvyrdenie - Kapor s takova *chuvstvane na predmetite kato medii na vremeto* zakotvja svoeto razkazvane, pravi go dostoverno, prisystvashto i go zastrahova protiv stareene. Pravejki sekcija na gradskata mitologija,

prenasjajki ja sega v otlomkite ot “mitemite”, no predavajki ja syshto taka i v po-shirokite ochertanija na nejnata atmosfera (presyzdavajki duha i aromata na gradskite, glavno belgradski, ulici i kafeneta, parkove, mesta za razhodki i izleti, klubove, domashni sybiranija, kino-zali, barove, kancelarii i redakcii, uchilishta i akademii, studentski obshtezhitija, njakogashnite tancovi zabavi, kurorti, filmovi studija...), Kapor izgrazhda slozhen sobstven svjat, po-cenen ot vsichko, koeto e otminalo. Na praktika, *toj postavja svoja znak za avtorsko pravo vyrhu edna epoha*, i kojto i da se reshi na podobno nachinanie, neminuemo shte mu byde lepnat etiket kato “kaporov” eklektik. Predmetite kato medii na vremeto (za koito bi moglo da se napishe otdelno ese), na atmosferata i situacijata na edna epoha, Kapor sybira v “belezhki”, koito samata negova Ana naricha “sbirka banalnosti”... Tazi samoironija neprekysnato barabani pod cipata na negovata nostalgija: Kapor e prekaleno duhovit, za da ne byde gotov na vsjakakyv obrat. Tuk obache “sbirka banalnosti” vzimam v naj-dobrija smisyl: tova sa onezi banalnosti, koito ni opredeljat, s koito zhiveem, koito predstavljavat naj-goljamata chast ot nasheto syshtestvuvanie, banalnostite, bez koito ne mozhem.

Imenno otkritoto priemane na istinite ot zhivota s cjalata im banalnost e cennoto v povestvovaniето na Kapor. Noj ne mistificira svoite obrazi, ne gi predstavja kato pyljeni ptici, natypkani s psevdomydrosti, s izgyzici, vsyshtnost, s kakvito nashite beletristi uspjaha do dnes da otblysnat ot svoite i knigi i naj-dobronamerenite chitateli. Obrazite na Kapor zhivejat prostichkija zhivot na obiknovenite hora, a prostoto, vse pak, e naj-trudnoto, koeto otdavna veche e fraza. Ne govorja za prostotata, svedena do grub realizym, zashtoto go svalihme ot dneven red: Kapor ne e pisatel, kojto nadnichja v chuzhdite krevati (ili oshte po-losho: ot onezi pisateli ili pisatelki, koito

mazohistichno opisvat i mitologizirat sobstvenata si fiziologija), ne se prokradva v obshtestvenite klozeti, ne prosledjava nishtozhestvata, pijanicite, nasilnicite, ubijcite, ludite, psevdofilosofite i podobni kompanii, taka ljubimi na nashite koronovani novi povestvovateli. Prostatata i obichajnostta tuk ne sa sinonimi za prostotija i mryotija, a za otkritost kym krasotata i ljubovta, duhovitostta i prijateljstvoto... Predstavete si, kakva rjadkost samo, che chitatelite zhadno da ja popivat! Tozi prizvuk na *reabilitirana normalnost*, onazi normalnost, kojato ne e izcheznala ot zhivota, makar che veche e progonena ot literaturata, naj-silno otekva v proizvedenijata na Kapor. Stava duma, znachi, za "banalnosti" kato obshti mesta na humannostta, koeto e onova poznato neshto, koeto vryzva chitatelite za knjigata. Tova e pisatelska "tajna", kojato (u nas) poznavat malcina: literaturnite istini ili mydrosti trjabva predvaritelno da sa izvestni, znachi pulverizirani v duha na vremeto, za da gi poznaem v pisatelskata formulirovka i gi priemem s vyodushevenie. Onezi avtori, koito forsirano izdigat kuli ot mydrosti, se izlagat na opasnost knjigite im da se srinat kato kuli ot karti: prosto shirokrite chitatelski sloeve njamat vyzmozhnost za komunikacija, ponezhe v tezi izjavenija njama kakvo da poznajat kato svoe. "Banalnostite" na Kapor veche otdavna cirkulirata okolo nas kato mitemi na vsekidnevната kultura, no edva negovata sposobnost da gi ulovi i otnovo lansira, gi pravi cheteni. V tova e nepreodolimata privlekatelnost na negovata duhovitost, "*charyt*" - oshte edno neteoretichno oboznachenie, koeto izkljuchitelno tekstovete na Kapor mogat da ponesat - kojto pravi vyzmozhno bukvalno *naslazhdenie pri cheteneto*.